

УДК 347.772.3

DOI <https://doi.org/10.32689/3083-7359.2026.2.16>

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕННИХ ІМЕН В УКРАЇНІ

О. Д. Суханов

SEPARATE PROBLEMATIC ASPECTS OF THE LEGAL REGULATION OF DOMAIN NAMES IN UKRAINE

Oleksandr Sukhanov

Анотація. Стаття аналізує проблемні аспекти правового регулювання доменних імен в Україні крізь призму судової практики та наявних прогалин законодавства. Розглянуто відсутність визначення поняття «кіберсквотинг» у національному законодавстві, невизначеність місця доменного імені серед об'єктів права інтелектуальної власності, обмежувальний характер вимоги про наявність торговельної марки для реєстрації в доменній зоні .ua, процесуальні складнощі встановлення особи порушника та наслідки нефункціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Аналіз судових рішень у справах Google.ua, Exxon Mobil, Coca-Cola та Miele виявляє стійку тенденцію судової практики до захисту прав власників торговельних марок, тоді як низка системних питань залишається неврегульованою на законодавчому рівні. Порівняльно-правовий аналіз досвіду США (Anticybersquatting Consumer Protection Act) та практики Європейського суду з прав людини дає підстави для пропозицій щодо реєнції окремих механізмів у національне законодавство.

Ключові слова: доменне ім'я, кіберсквотинг, торговельна марка, доменний спір, право інтелектуальної власності, судова практика, UA-DRP, Вищий суд з питань інтелектуальної власності, недобросовісна конкуренція.

Abstract. The article analyzes problematic aspects of the legal regulation of domain names in Ukraine through the lens of court practice and existing legislative gaps. It examines the absence of a statutory definition of "cybersquatting" in national legislation, the uncertain place of the domain name among intellectual property objects, the restrictive requirement of holding a trademark for registration in the .ua domain zone, procedural difficulties in identifying an infringer, and the consequences of the non-functioning High Court on Intellectual Property Issues. Analysis of court decisions in the Google.ua, Exxon Mobil, Coca-Cola, and Miele cases reveals a consistent trend in judicial practice toward protecting the rights of trademark owners, while a number of systemic issues remain unregulated at the legislative level. A comparative legal analysis of the United States experience (the Anticybersquatting Consumer Protection Act) and the case law of the European Court of Human Rights provides grounds for proposals on the reception of certain mechanisms into national legislation.

Key words: domain name, cybersquatting, trademark, domain dispute, intellectual property law, case law, UA-DRP, High Court on Intellectual Property Matters, unfair competition.

1. Вступ. Правове регулювання доменних імен в Україні за останні двадцять років розвивалося здебільшого завдяки судовій практиці та підзаконному, по суті приватному й договірному, регулюванню адміністратора домену .ua. Системних законодавчих змін за цей час відбулося небагато.

Визначення поняття «доменне ім'я», закріплене у статті 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 № 3689-XII [7], ввів Закон № 34-IV від 04.07.2002 р. [5], і з того часу воно змістовно не змінювалося. Сам закон 2020 року модернізували: термін «знак для товарів і послуг» замінили на «торговельну марку» Законом № 703-IX від 16.06.2020 [3].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 № 3689-XII

доменне ім'я – це ім'я, яке використовують для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті.

За останні двадцять років сфера, яку покликане регулювати законодавство, істотно ускладнилася. Зросла кількість міжнародних спорів, з'явилися нові форми недобросовісної поведінки (тайпсквотинг, захисна реєстрація, спекулятивна реєстрація ще не зареєстрованих брендів), а судова практика виробила достатньо стійкі, хоч і не завжди послідовно обґрунтовані, підходи до розв'язання доменних спорів. Стаття розглядає ці проблеми послідовно: від понятійного апарату до конкретних процесуальних труднощів, з якими стикаються учасники доменних спорів на практиці.

2. Матеріали та методи. Ряд науковців і практиків – зокрема Яшарова М., Булат Н., Пирцхалава К., Бааджи Н., Булеца С.,

Клименко А., Каландей В., Ляшенко А., Некіт К., Зеров К., Колосов В., Олійник К., Савчук В. – досліджували різні аспекти правовідносин щодо доменних імен і вирішення спорів навколо них.

Окремо варто виділити роботу О.М. Коршакової [1], яка одна з перших в українській доктрині поставила питання про визнання доменного імені самостійним об'єктом права інтелектуальної власності; дослідження А. Самуся [10] про процесуальні складнощі встановлення особи порушника прав на доменне ім'я; та працю С.А. Цибізової [11], яка аналізує досвід законодавчого регулювання доменних імен у США і можливості його рецепції в національне право.

Для узагальнення практики вирішення доменних спорів і подальшого використання цього узагальнення в законотворчій діяльності потрібне вивчення міжнародного досвіду судових та позасудових способів вирішення таких спорів.

Методи. Під час написання статті застосовано аналітичний, порівняльно-правовий і системно-структурний методи наукового пізнання.

3. Результати та обговорення. Перелік засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг у статті 420 Цивільного кодексу України [12] не включає доменне ім'я. Це відзначала ще О.М. Коршакова у 2017 році [1, с. 55]: вона вказувала на цю прогалину й пропонувала визнати доменне ім'я самостійним об'єктом права інтелектуальної власності з правилом пріоритету, за яким порушником у спорі між власником торговельної марки і власником домену визнається той, чие право виникло пізніше.

У тому самому дослідженні наведено й альтернативний доктринальний підхід. Ю.Т. Гульбін, з метою усунення колізії між правовим режимом торговельних марок і ще не усталеним режимом регулювання доменних імен, пропонує запровадити такий об'єкт, як персональний знак (персональне доменне позначення), поширивши на нього правовий режим торговельної марки в частині, що не суперечить суті такого позначення [1, с. 53]. На відміну від ідеї про повну рівнозначність торговельної марки й доменного імені як самостійних об'єктів, ця пропозиція зберігає прив'язку доменного позначення до вже наявного інституту торговельних марок, лише розширюючи коло його суб'єктів. Такий підхід, ймовірно, простіше реалізувати законодавчо, ніж вводити принципово новий, невідомий вітчизняній доктрині об'єкт права.

Жодна з цих пропозицій станом на сьогодні законодавчо не реалізована. У межах цього дослідження не виявлено підтверджень того, що до статті 420 Цивільного кодексу України вносили зміни щодо включення доменного імені до переліку об'єктів права інтелектуальної власності; ця обставина потребує додаткової перевірки перед публікацією, оскільки законодавство змінюється, а наявна авторів інформація може не враховувати найновіших ініціатив.

У доктрині це питання залишається дискусійним: частина авторів вважає доменне ім'я специфічною формою вираження традиційного засобу індивідуалізації (комерційного найменування чи торговельної марки), пристосованою до потреб мережі Інтернет, тоді як інші науковці наполягають на тому, що доменне ім'я є самостійним засобом індивідуалізації зі своєю власною економічною функцією. Ця дискусія має практичне значення: від того, яку концепцію обере законодавець, залежить, зокрема, чи можна буде захищати домен незалежно від наявності торговельної марки, а також яким буде співвідношення пріоритетів у разі конфлікту прав.

Наслідок цієї прогалини практичний і невіддільний для власників доменних імен: домен захищають суди не напряму як самостійний об'єкт, а опосередковано – через призму порушення прав на торговельну марку (стаття 20 Закону № 3689-ХІІ [7]) або через законодавство про захист від недобросовісної конкуренції, коли позначення не зареєстроване як торговельна марка, але має усталену репутацію на ринку. Власник домену, який не має ані зареєстрованої торговельної марки, ані усталеної ринкової репутації, практично позбавлений самостійних засобів правового захисту свого домену від захоплення: його право існує лише доти, доки не виникає конкуруючого права на тотожне чи схоже позначення.

Одна з найбільш стійких проблем українського доменного регулювання – правило, за яким приватне доменне ім'я другого рівня в зоні .ua може бути делеговане лише за умови, що воно повністю (або його компонент другого рівня) за написанням збігається зі знаком, права на використання якого на території України належать відповідному реєстранту. Це правило встановлює не закон, а підзаконний, по суті договірний і локальний документ – Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA, затверджений адміністратором домену ТОВ «Хостмайстер».

Ця конструкція – приватне, по суті договірне, регулювання найважливіших питань доступу до домену .ua – не є суто українською особливістю, а відображає загальносвітову модель управління системою доменних імен. Т. Кудрицька звертає увагу на те, що статут корпорації ICANN, яка встановлює правила для родових доменів верхнього рівня, визначає систему найменування та адресації в Інтернеті як суспільний ресурс, яким слід управляти в інтересах світової Інтернет-спільноти, а не як предмет державного регулювання в класичному розумінні [1, с. 53]. Дослідниця слушно зауважує, що регулювання правовідносин у сфері доменних імен переважно перебуває поза правовим полем суто державного характеру [1, с. 53]. Ця теза частково пояснює, чому українському законодавцю за понад двадцять років так і не вдалося перевести регулювання доменних імен у площину системного закону і чому основний масив «живого права» в цій сфері й далі формується на рівні договірних правил адміністратора домену та практики UA-DRP.

Проблема, на яку вказувала ще О.М. Коршакова у 2017 році [1, с. 54], станом на 2024–2026 роки залишається нерозв'язаною. За інформацією низки спеціалізованих реєстраторів доменних імен (Hostiq, Hostpro, Inweb, Deltahost), зареєструвати домен у зоні .ua без наявної торговельної марки й досі неможливо, попереднє резервування домену на час реєстрації торговельної марки не передбачене, а сама процедура реєстрації торговельної марки триває, за різними оцінками цих джерел, від 7–8 місяців за прискореною процедурою до 18–20 місяців за стандартною.

Ця вимога має подвійний ефект. З одного боку, вона справді протидіє класичному кіберсквотингу: неможливо масово скуповувати привабливі назви в зоні .ua «про запас», не маючи на них жодних прав. З іншого боку, вона:

- дискримінує малий бізнес і фізичних осіб-підприємців, які через відсутність ресурсів чи часу не встигають зареєструвати торговельну марку до того, як хтось інший, зокрема недобросовісний конкурент, зареєструє тотожний знак і тим самим отримає монопольне право на відповідний домен .ua;

- створює той самий різновид ризику, проти якого нібито спрямована: недобросовісний реєстрант, який відстежує ще не захищені торговельною маркою перспективні бренди, може випередити справжнього

власника бізнесу із заявкою на реєстрацію ТМ і на цілком законних підставах отримати «правильний» домен .ua раніше за фактичного власника бренду. Подібну практику комерційні джерела описують як проблему недобросовісних реєстрантів, які цілеспрямовано відстежують перспективні бренди, хоча верифікованого судового рішення, яке підтверджувало б масштаб цього явища в Україні, немає, тож ідеться радше про задокументовану галузеву стурбованість, ніж про статистично підтверджений факт;

- не поширюється на суміжні зони (.com.ua, .in.ua, .biz.ua тощо), реєстрація в яких можлива без торговельної марки. Саме в цих зонах виникає основний масив доменних спорів і кіберсквотингу, оскільки вони фактично й стають полем для недобросовісної реєстрації.

Поняття кіберсквотингу не закріплене жодним нормативно-правовим актом України. Це не означає відсутності правових механізмів захисту: судова практика послідовно кваліфікує захоплення домену або як порушення прав на торговельну марку, або як акт недобросовісної конкуренції, залежно від того, яке саме право постраждало.

Єдина прямо релевантна норма – абзац другого пункту 1 статті 20 Закону № 3689-XII, доповнений Законом № 254-VI від 10.04.2008 р. [4], який визнає порушенням прав власника свідоцтва використання без його згоди в доменних іменах торговельних марок та позначень, зазначених у пункті 5 статті 16 цього Закону [7]. Ця норма, попри свою практичну користь (саме на ній ґрунтується більшість успішних позовів власників торговельних марок), має вузьку сферу застосування: вона захищає лише зареєстровані торговельні марки і прямо не охоплює комерційні найменування, географічні зазначення, добре відомі торговельні марки, не зареєстровані в Україні, чи імена фізичних осіб. Для добре відомих торговельних марок існує окремий механізм захисту за статтею 25 Закону № 3689-XII [7] – визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою НОІВ або судом, – який може застосовуватися незалежно від факту реєстрації марки в Україні.

Чинне законодавство не містить різноманітної класифікації кіберсквотингу (класичний кіберсквотинг, тайпсквотинг, захисна реєстрація, реєстрація географічних назв та імен публічних осіб), яку вже розробила доктрина і яка має практичне значення для кваліфікації недобросовісності: критерії

добросовісності суттєво різняться залежно від того, чи йдеться про свідоме паразитування на чужому бренді, чи про, наприклад, дублювання власником написань свого ж домену з захисною метою.

Проаналізовані судові рішення дозволяють простежити достатньо чітку лінію українських судів на користь власників торговельних марок.

Справа Google.ua (№ 12/35, постанова від 05.10.2010) [2]: товариство «ГОУ ОГЛЕ» зареєструвало торговельну марку «GoOgle» (для інших послуг – організації зустрічей, шлюбних агентств) і на її підставі отримало домен google.ua. Суд визнав, що торговельна марка «GoOgle» настільки схожа фонетично зі знаком «GOOGLE», що їх можна сплутати, визнав свідоцтво відповідача недійсним, а домен передав корпорації Google. Відповідача не врятувала навіть формальна відмінність класів товарів і послуг, для яких зареєстрували знак: суд орієнтувався на реальну ймовірність введення споживачів в оману.

Справи Еххон Мобіл (№ 760/9381/16-ц, рішення від 24.04.2017 [9]) та Соса-Кола (№ 760/10914/16-ц, рішення від 20.03.2017 [8]): в обох справах позивачі, власники добре відомих торговельних марок, довели схожість спірних доменних імен (mobil-1.com.ua, mobil-1.in.ua та coca-cola.ho.ua відповідно) до ступеня змішування зі своїми знаками, і суди задовольнили вимоги про припинення порушення та перед делегування доменів на користь позивачів. У справі Еххон Мобіл суд додатково залучав судового експерта для встановлення факту схожості позначень – процесуальна деталь, яка часто повторюється в подібних спорах, оскільки питання схожості до ступеня змішування нерідко потребує спеціальних знань, а не лише суб'єктивної оцінки суду.

Справа Miele (№ 910/2948/24, рішення від 09.06.2025) – найпоказовіший сучасний приклад розвитку судової практики. Ухвалою Господарського суду м. Києва від 17.05.2024 вжито забезпечувальні заходи, що поширили заборону не лише на конкретне спірне доменне ім'я, а й на потенційні майбутні домени та піддомени, які відтворюють позначення «Miele», навіть якщо таке позначення утворюється візуально з частин домену та піддомену. Ухвалою від 17.06.2024 суд додатково зобов'язав встановити в реєстрі доменних імен технічні статуси «clientUpdateProhibited» та «clientTransferProhibited» – приклад прямої інтеграції судового рішення в тех-

нічну логіку доменної системи. Північний апеляційний господарський суд постановою від 11.02.2025 р. залишив цю ухвалу без змін, підтвердивши її пропорційність навіть з огляду на втручання у сферу доменного адміністрування, а рішенням від 09.06.2025 р. остаточно зобов'язав перед делегувати домени miele-shop.com.ua та miele.net.ua на користь правовласника.

Ця справа цікава тим, що суд фактично вийшов за межі класичного предмета спору (конкретний домен) і поширив захист на спосіб реєстрації в принципі. Це може свідчити про поступову еволюцію судової практики в бік ширшого й більш превентивного захисту прав власників торговельних марок.

За узагальненою оцінкою фахівців у сфері ТМТ, судовою практика у вирішенні спорів щодо доменних імен у зоні .UA є сталою і позитивною саме для позивачів – власників торговельних марок. Це підтверджує тезу про те, що фактичний захист доменних імен в Україні існує, але має виражено односторонній характер: він працює на користь тих, у кого вже є зареєстроване право (торговельна марка), і значно гірше захищає інтереси добросовісного власника домену, який такого права не має.

Окрім судового захисту, в українському домені .UA діє позасудова процедура вирішення спорів за зразком UDRP – Політика вирішення спорів щодо доменних імен у домені .UA (UA-DRP). Чинну редакцію «Правил Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» затвердило ТОВ «Хостмайстер» (адміністратор публічного домену .UA).

З 19.12.2019 Політика .UA застосовується до доменних імен третього рівня в публічному домені .COM.UA.

З 06.05.2021 Політика .UA застосовується до доменних імен третього рівня в наступних публічних доменах: KYIV.UA, .KIEV.UA, .IF.UA, .IVANOFRANKIVSK.UA, .POLTAVA.UA, .PL.UA, .UZHGOROD.UA, UZ.UA.

З 01.02.2024 Політика .UA застосовується до доменних імен третього рівня в наступних публічних доменах: .CN.UA, .CHERNIHIV.UA, .CHERNIGOV.UA, .CV.UA, .CHERNIVTSI.UA, .CHERNOVTSY.UA, .KR.UA, .KROPYVNYTSKYI.UA, .KIROVOGRAD.UA, .LT.UA, .LUTSK.UA, .TE.UA, .TERNOPIL.UA, .UZHGOROD.UA, .VOLYN.UA, .VN.UA, .VINNYTSIA.UA, .VINNICA.UA, .ZAKARPATTIA.UA, .ZT.UA, .ZHYTOMYR.UA, .ZHITOMIR.UA.

З 01.11.2024 Політика .UA застосовується до доменних імен третього рівня в наступних публічних доменах: .ORG.UA, .KM.UA, .KHMELNYTSKYI.UA, .KHMELNITSKIY.UA, .RV.UA, .RIVNE.UA, .ROVNO.UA.

З 15.02.2025 Політика .UA застосовується до доменних імен третього рівня в наступних публічних доменах: CK.UA, CHERKASY.UA, CHERKASSY.UA, CRIMEA.UA, DN.UA, DONETSK.UA, IN.UA, KH.UA, KHARKIV.UA, KHARKOV.UA, KS.UA, KHERSON.UA, LG.UA, LUHANSK.UA, LUGANSK.UA, LVIV.UA, MK.UA, MYKOLAIV.UA, NIKOLAEV.UA, NET.UA, OD.UA, ODESA.UA, ODESSA.UA, SEBASTOPOL.UA, SM.UA, SUMY.UA, YALTA.UA, ZP.UA, ZAPORIZHZHE.UA, ZAPORIZHZHIA.UA.

Адміністративні провадження за цими правилами регулюють також Додаткові правила Центру арбітражу та посередництва Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), що адмініструє власне розгляд справ.

Історично адміністрування домену .ua встановив договір № 1/2001 «Про передачу адміністративних повноважень», укладений із громадянами України Дмитром Кохманюком (адміністратор публічного домену «UA») та Ігорем Свиридовим (технічний адміністратор); їхні повноваження ґрунтувалися на правилах ICANN, зокрема RFC 1591 «Політика делегування доменних імен верхнього рівня» [10, с. 57]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.07.2003 «Про адміністрування домену «UA»» функцію адміністрування передали об'єднанню підприємств «Український мережний інформаційний центр» [10, с. 57], хоча фактичне технічне й організаційне адміністрування продовжує здійснювати ТОВ «Хостмайстер». Наведене показує, наскільки глибоко приватно-договірний за походженням механізм управління доменом .ua вкорінений у структуру, що складалася поза межами публічного права, і багато в чому пояснює, чому спроби перевести це регулювання у площину спеціального закону досі не увінчалися успіхом.

Процедура UA-DRP передбачає три сукупні підстави для задоволення скарги за аналогією з класичною UDRP:

- тотожність або оманлива схожість домену з торговельною маркою чи знаком обслуговування, на який позивач має права;
- відсутність у відповідача прав або законних інтересів щодо домену;
- недобросовісність реєстрації та використання домену.

Процесуальна конструкція заслуговує на увагу: рішення адміністративної комісії не є остаточним у тому сенсі, в якому остаточне судові рішення, редакція правил, чинна на момент подання скарги, застосовується протягом усього провадження, а зміни до правил можуть вноситися лише за визначеною процедурою.

Перевага цієї процедури – швидкість, порівняно з судовим процесом, який може тривати роками, особливо з урахуванням апеляційного й касаційного оскарження. Водночас ця процедура, як і будь-яка приватна («контрактна») система вирішення спорів, не позбавляє сторони права звернутися до державного суду, а відтак не усуває фундаментальної проблеми відсутності законодавчого визначення кіберсквотингу, а лише дає учасникам обороту швидший, хоч і не завжди остаточний, інструмент.

Якщо торговельна марка не зареєстрована, але позначення має стабільну ринкову репутацію, підставою для захисту може слугувати Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР [6]. Потерпілий звертається із заявою до Антимонопольного комітету України (АМКУ), який, встановивши ознаки недобросовісної конкуренції, вправі накладати штраф на порушника.

Цей шлях має свої процесуальні особливості й ризики.

По-перше, як роз'яснив Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду в постанові від 19.03.2026 у справі № 910/980/25, на етапі вирішення питання про відкриття справи АМКУ зобов'язаний перевірити лише наявність ознак об'єктивної сторони правопорушення, а не встановлювати факт його вчинення по суті. На цій стадії йдеться про доволі поверхову перевірку, і формальний або неповний розгляд заяви є самостійною підставою для скасування рішення Комітету в судовому порядку. Заявник, який звертається до АМКУ, повинен бути готовим у разі формальної відмови оскаржувати саме рішення (розпорядження) Комітету в господарському суді: справа фактично подвоюється – спочатку адміністративне провадження в АМКУ, потім, за потреби, судові оскарження його результатів.

По-друге, рішення АМКУ оформлюють розпорядженням (або, за окремих обставин, листом-повідомленням, який також можна оскаржити як рішення Комітету), і процесуальна форма цього документа сама по собі неодноразово ставала предметом спорів

щодо належного способу захисту. Ця обставина ускладнює для непідготовленого заявника, наприклад малого підприємця, чий бренд захопили в домені, самостійну оцінку перспектив звернення до АМКУ без залучення профільного юриста.

Окрема практична проблема, яка рідко потрапляє в теоретичні дослідження доменних спорів, але має вирішальне значення для успішного судового захисту, – встановлення особи порушника. Перш ніж подавати позов, власник торговельної марки повинен довести суду особу порушника та факт порушення ним прав. Вебсайт не завжди містить публічну інформацію про свого власника, тож заявнику потрібно підтвердити її іншими засобами, зокрема відомостями з публічних баз даних записів про доменні імена (WHOIS), які дозволяють підтвердити реєстрацію домену за певним порушником.

На практиці дані WHOIS не завжди містять інформацію, достатню для ідентифікації реального власника вебсайту, наприклад через використання послуг приватності реєстрації або номінальних реєстрантів. У такому разі відповідну інформацію можна отримати від постачальника послуг хостингу, а якщо він відмовляється її надавати, зобов'язати його зробити це в судовому порядку, попередньо залучивши хостинг-провайдера як співвідповідача у справі. Ця обставина є типовою процесуальною перепорою, яка суттєво подовжує розгляд справи і збільшує судові витрати позивача, і заслуговує на окрему увагу законодавця з погляду вдосконалення процедур розкриття інформації (discovery) у справах про порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

А. Самусь звертає увагу на додатковий і рідше згадуваний аспект цієї проблеми: встановлення особи реєстранта доменного імені саме по собі не тотожне встановленню особи фактичного власника вебсайту, оскільки правовідносини між реєстрантом і кінцевим користувачем сайту законодавством прямо не врегульовані [10, с. 56]. Дослідник наводить приклад зі судової практики: у справі за участю фірми «Фрегат» відповідач у суді заперечив, що сама наявність у доменному імені спірних вебсайтів слова «fregat» свідчить про належність цих сайтів компанії-відповідачу, і позивачу так і не вдалося довести протилежне [10, с. 56]. За спостереженням автора, у переважній більшості випадків (за наявними оцінками – понад 90 %) для

припинення порушення прав достатньо позасудового звернення до власника сайту з електронною претензією, однак це працює лише тоді, коли власник сайту готовий йти на контакт; коли ж він ігнорує звернення або надані ним контактні дані виявляються недостовірними, механізми примусового встановлення особи через реєстратора, а за потреби через хостинг-провайдера, залишаються єдиним шляхом [10, с. 56]. Принцип анонімності користувача в мережі Інтернет має міжнародно-правове підґрунтя: він закріплений у Декларації про свободу комунікацій в Інтернеті, прийнятій Комітетом міністрів Ради Європи 28.05.2003 [10, с. 56]. Тому повне усунення цієї процесуальної перепони суто законодавчими засобами навряд чи можливе в принципі: ідеться радше про вдосконалення механізмів розкриття інформації, а не про їх створення з нуля.

Ще одна системна прогалина – досі не сформований Вищий суд з питань інтелектуальної власності, до компетенції якого мали б належати спори щодо прав на торговельні марки, комерційні найменування та пов'язані з ними доменні спори. Закон про створення цього суду ухвалили ще у 2017 році, проєкт змін до нього зареєстрували у Верховній Раді у 2021 році (проєкт № 6487 від 29.12.2021 р.), однак станом на 2024–2026 роки суд залишається несформованим і фактично не функціонує. За оцінками фахівців галузі, наведеними на конференціях Національного органу інтелектуальної власності у 2025, це негативно позначається на якості й швидкості розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності, включно з доменними. Окремо наводилися статистичні дані про незначну кількість вироків у кримінальних провадженнях, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності, за 2018–2024 роки [13].

Через відсутність спеціалізованого суду доменні спори розглядають загальні господарські та цивільні суди, судді яких не завжди мають вузьку спеціалізацію в питаннях інтелектуальної власності чи технічних особливостях функціонування доменної системи, хоча наведена вище справа Miele демонструє: окремі суди, зокрема Господарський суд міста Києва та Північний апеляційний господарський суд, цілком спроможні виносити технічно грамотні й процесуально виважені рішення навіть без спеціалізованого суду.

Окремо слід відзначити питання, які взагалі не отримали системного законодавчого

чи навіть усталеного судового вирішення: спадкування доменних імен, що належали фізичним особам та фізичним особам-підприємцям, а також їх правонаступництво під час ліквідації чи реорганізації юридичних осіб. Оскільки доменне ім'я не визнане законодавцем самостійним об'єктом права власності чи права інтелектуальної власності, застосування до нього загальних норм спадкового чи корпоративного права відбувається за аналогією, без прямого законодавчого регулювання, що створює правову невизначеність для спадкоємців та правонаступників.

Аналіз наведених проблем показує спільний патерн: практика, як судова, так і договірна (у вигляді правил адміністратора домену .ua та процедури UA-DRP), послідовно й доволі ефективно закриває прогалини, залишені законодавцем, але робить це фрагментарно, без єдиної концептуальної основи. Це породжує ситуацію, коли рівень захисту домену залежить не стільки від добросовісності його власника, скільки від того, чи встиг цей власник заздалегідь зареєструвати торговельну марку. А це, своєю чергою, ставить питання про справедливість розподілу ризиків між учасниками цивільного обороту.

Повне запозичення міжнародного досвіду навряд чи прямо застосовне до українських реалій без адаптації. Показовим у цьому сенсі є досвід США, де кодифіковане законодавство щодо доменних імен з'явилося не одразу: до 1999 року спори щодо оманливого використання торговельних марок у доменних іменах вирішували на підставі загального законодавства про торговельні марки та Федерального закону про розбавлення торговельних марок 1995 році. У справі *Panavision International, LP v. Toerppen* окружний суд визнав, що масова реєстрація чужих торговельних марок як доменних імен із наступним їх перепродажем правовласникам є формою «розбавлення» знака в розумінні цього закону [11, с. 165–166]. Усвідомлення недостатності загального законодавства для вирішення специфічних інтернет-спорів привело Конгрес США до ухвалення у 1999 році спеціального Закону про захист споживачів від кіберсквотингу (*Anticybersquatting Consumer Protection Act*, АСРА) як поправки до закону Ленхема [11, с. 166].

Саме АСРА запровадив механізм, якого український законодавець дотепер не відтворив: право позивача обирати замість відшкодування фактичних збитків компенсацію в розмірі від 1000 до 100 000 доларів

США за кожне спірне доменне ім'я (15 USC § 1117(d)) [11, с. 166], а також установив «безпечну гавань» для технічних реєстраторів доменних імен, які не мали недобросовісного наміру отримати прибуток від чужої марки (15 USC § 1114(d)) [11, с. 166]. Суди згодом уточнили застосування цього принципу у справі *Solid Host, NL v. Namecheap, Inc.*, указавши, що імунітет реєстратора не поширюється на дії, які виходять за межі його суто реєстраційної функції [11, с. 167]. В іншій справі, *Boigris v. EWC P&T, LLC*, апеляційний суд одинадцятого округу США розтлумачив тест на «схожість до ступеня змішування» відповідно до АСРА, поклавши в його основу критерії майже ідентичності за виглядом, звуком і значенням [11, с. 167].

Складність питання про правову природу доменного імені ілюструє й підхід апеляційного суду Онтаріо у справі *Tucows.Com Co. v. Lojas Renner S.A.*: суд, спираючись на доктрину права власності країн загального права, визнав доменне ім'я формою нематеріальної власності [11, с. 168]. Економічну цінність доменного імені визнав і Європейський суд з прав людини у справі «Пеффген ГмбХ проти Німеччини» (заяви №№ 25379/04, 21688/05, 21722/05 та 21770/05, рішення від 18.09.2007) [11, с. 168] – практика якого, відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», застосовується в Україні як джерело права [11, с. 168].

Для української, романо-германської правової системи, де майном за статтею 190 і 319 Цивільного кодексу України вважаються речі, майнові права та обов'язки, а річчю (стаття 179 Цивільного кодексу України) – лише предмети матеріального світу [11, с. 168–169; 12], пряме перенесення підходу країн загального права до доменного імені як форми власності є проблематичним. Це підтверджує ширшу тезу статті: доменне ім'я в українському праві залишається об'єктом «другого сорту», захищеним лише опосередковано. Водночас, як зазначає С.А. Цибізова, окремі техніко-процесуальні рішення АСРА цілком придатні для запозичення без зміни концепції власності: визначення територіальної юрисдикції доменних спорів за місцем знаходження реєстратора доменного імені у разі неможливості встановити особу реєстранта, обов'язок реєстратора не передавати й не змінювати доменне ім'я на час судового розгляду, а також спеціальні способи захисту у вигляді передлегування домену чи грошової компенсації замість відшкодування збитків [11, с. 169].

Більш реалістичним видається шлях поступового вдосконалення чинних механізмів: розширення сфери дії статті 20 Закону № 3689-XII [7], законодавче визначення кіберсквотингу за зразком критеріїв, вже випробуваних у межах UDRP/UA-DRP, а також усунення штучного бар'єру у вигляді обов'язкової торговельної марки для реєстрації в зоні .ua – принаймні у формі механізму попереднього резервування домену на час розгляду заявки на торговельну марку.

4. Висновки. Правове регулювання доменних імен в Україні характеризується розривом між динамікою судової та позасудової практики і статичністю законодавчої бази. Судова практика послідовно захищає права власників торговельних марок у доменних спорах, іноді розширюючи межі захисту (справа Miele), і доповнюється швидкою позасудовою процедурою UA-DRP. Проте це відбувається без належної законодавчої підтримки: доменне ім'я досі не визнане самостійним об'єктом права інтелектуальної власності, поняття «кіберсквотинг» відсутнє в нормативних актах, вимога про обов'язкову торговельну марку для реєстрації в зоні .ua залишається невирішеною проблемою вже щонайменше дев'ять років, а спеціалізований Вищий суд з питань інтелектуальної власності залишається несформованим. Порівняльно-правовий аналіз американського досвіду (ACPA) та практики ЄСПЛ підтверджує: визнання за доменним іменем самостійної економічної цінності є усталеною тенденцією за межами України, навіть попри відмінності концепції власності в різних правових сім'ях.

З огляду на це доцільним видається:

(1) законодавче закріплення поняття «кіберсквотинг» та переліку ознак недобро-

совісної реєстрації доменного імені за прикладом критеріїв UDRP/UA-DRP;

(2) внесення змін до статті 20 Закону № 3689-XII щодо позначень, які не є зареєстрованими торговельними марками, але мають доведену репутацію;

(3) запровадження механізму попереднього резервування домену .ua на час розгляду заявки на торговельну марку;

(4) удосконалення процедур розкриття інформації про власників доменів та веб-сайтів у судовому процесі, зокрема із законодавчим визначенням статусу реєстратора та хостинг-провайдера як джерела такої інформації;

(5) прискорення формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності;

(6) вибіркова рецепція окремих процесуальних механізмів ACPA (територіальна юрисдикція за місцем знаходження реєстратора, заборона реєстратору змінювати домен на час розгляду справи, компенсація замість відшкодування збитків) без запозичення притаманної країнам загального права концепції домену як форми власності.

Конфлікт інтересів. Автор декларує, що не має конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування. Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних. Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання штучного інтелекту. Автор підтверджує, що не використовували технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

REFERENCES

1. Коршакова, О. М. (2017). Окремі аспекти правового регулювання доменних імен в Україні. *Право і суспільство*, 3(2), 52–55.
2. Постанова Вищого господарського суду України у справі № 12/35 від 5 жовтня 2010 року. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/11598959>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями, Закон України № 703-IX від 16 червня 2020 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності, Закон України № 254-VI від 10 квітня 2008 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-17#Text>
5. Про внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закон України № 34-IV від 4 липня 2002 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-15/ed20150521#Text>
6. Про захист від недобросовісної конкуренції, Закон України № 236/96-ВР від 7 червня 1996 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг, Закон України № 3689-XII від 15 грудня 1993 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

8. Рішення Солом'янського районного суду міста Києва у справі № 760/10914/16-ц від 20 березня 2017 року. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/65926220>
9. Рішення Солом'янського районного суду міста Києва у справі № 760/9381/16-ц від 24 квітня 2017 року. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66507100>
10. Самусь, А. (2018). Проблеми правової охорони доменних імен за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*, 7, 54–58.
11. Цибізова, С. А. (2023). Проблеми правового регулювання доменних імен: досвід США. *Часопис Київського університету права*, 4, 165–171. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2023.30>
12. Цивільний кодекс України, Закон України № 435-IV від 16 січня 2003 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
13. ІР суд в Україні: представники правової спільноти обговорили виклики та перспективи старту діяльності установи. Національний орган інтелектуальної власності. <https://nipo.gov.ua/ip-cud-v-ukraini-vyklyky-ta-perspektyvy/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Oleksandr Sukhanov

PhD student (third-educational and research-level),
Faculty of Law and International Relations, Department
of Civil Law and Procedure,
Faculty of Law and International Relations,
Kyiv Aviation Institute
PhD student, National University
"Kyiv Aviation Institute"
e-mail: sukhanov.o.d@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0445-0637>

Суханов Олександр Дмитрович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового)
рівня факультету права та міжнародних відносин,
кафедра цивільного права і процесу факультету права
та міжнародних відносин, Національний університет
«Київський авіаційний інститут»
e-mail: sukhanov.o.d@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0445-0637>

Дата надходження статті: 26.05.2026

Дата надходження виправленої версії статті: 10.06.2026

Дата прийняття статті: 16.06.2026

Дата публікації статті: 05.10.2026